

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Теодор Седларски, Стопански факултет
на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, катедра Икономика

ОТНОСНО: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“ - Благоевград.

АВТОР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: Цветомир Стоянов Цветков, редовен докторант в Стопанския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ - Благоевград.

ТЕМА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: “Причини, последици и поуки от голямата депресия 2007-2008”

ОСНОВАНИЕ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА СТАНОВИЩЕТО: участие в състава на научното жури за защита на дисертационния труд, определено със Заповед №124/14.01.2016 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски.

I. Информация за докторанта

Цветомир Стоянов Цветков получава бакалавърска и магистърска степен по финанси в Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград съответно през 2010 и 2011 г. Придобива професионална квалификация като брокер на ценни книжа в Центъра за следдипломна квалификация към Университета за национално и световно стопанство – гр. София и получава сертификат за право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа от Комисията за финансов надзор. След завършването си е зачислен в редовна докторантура в Стопанския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ със срок на обучение три години и научен ръководител проф. д-р Ганчо Ганчев.

II. Обща оценка на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд на Цветомир Цветков изследва актуален проблем, значим в методологическо отношение както от перспективата на основните принципи на функциониране на националното стопанство, застъпени в отделните течения на икономическата мисъл, така и по отношение на научния анализ на причините и последствията от икономическите кризи. В приложен план значението му се простира до мерките на стопанската политика и конкретно в кризисни ситуации като тази на последната световна финансова и икономическа криза („Голямата рецесия“), започнала през 2007 г.

Дисертацията е в общ обем от 286 страници. Структурирана е в увод, четири глави, заключение и списък на използваната литература. Основният текст от 242 страници е допълнен с дванадесет приложения, представени в отделен свитък от 44 страници. Тази структура е логически издържана и съответства на поставените в работата цели. В основния текст са използвани 15 фигури и 12 графики.

Цитираните литературни източници са 316, от които 119 са на български и руски език и 197 – на английски език. Към списъка с литературни източници са

добавени и 16 Интернет-страници. Представеният значителен брой източници и тяхното цитиране в работата свидетелстват за отличната литературна осведоменост на докторанта и доброто познаване на научните постижения в областта на анализираната проблематика.

Главната цел, която Цветомир Цветков си поставя в дисертацията е изясняването на причините за световната финансова и икономическа криза от 2007-2008 година, последиците от нея и изводите за стопанската политика.

За изпълнението ѝ са обобщени изследователските тези на огромен брой български и западни автори относно причините за глобалната финансова и икономическа криза – от световно известните концепции на Нобелови лауреати до работите на по-малко именити изследователи, автори на дискуссионни материали в университети и научни учреждения. Отделени са емпричните анализи на взаимовръзка между и финансовото развитие и икономическия растеж. Предложен преглед и систематизация на значителна по обем литература относно влиянието на държавните разходи върху конюнктурата и теориите за ефектите от фискалната политика и небалансирания бюджет.

Докторантът разработва модел и осъществява иконометрично изследване на основа на опростения модел на Кейнс на националното стопанство и на неговия разгърнат вариант, от което се извличат изводи за функционирането на свободния пазар без държавна намеса и съответно ефективността на държавните мерки в областта на стопанската политика. Макар такъв подход да е неизбежно силно ограничен и да търпи критики от теоретичен и технически характер, заслужава подкрепа амбицията на автора да подложи на самостоятелна проверка изучаваното по фундаменталните икономически дисциплини. Безспорно интересни са изводите за взаимовръзките между макроикономическите показатели и авторовата трактовка на резултатите.

Докторантът се стреми да докаже провалът на пазарите в изпълнението на алокативната, дистрибутивната и стабилизационната им функция, която им се приписва от класическите и неокласическите икономисти. Показано и аргументирано е авторовото виждане за противоречието, изведено в Марковата теория, между общественото създаване на общия продукт и частното му присвояване чрез изоставането на потреблението при нарастващ финансов сектор.

Проследен е процесът на финансиализация на изследваните стопанства. Финансовите иновации в условия на дерегулация водят до нарастване на печалбите във финансовата сфера и съответно по-ефективното им присвояване от банковия елит. Моделът е използван за демонстриране на структурните дисбаланси на американската икономика и прекомерното разширяване на финансовия сектор. Според докторанта той предлага възможности за кредити на заможната част от населението, с които представителите ѝ закупуват финансови активи за извличане на по-висока възвращаемост, носещи печалби за финансовите корпорации, а цената се прехвърля на по-бедните слоеве от населението. Ефективното физическо търсене не се увеличава, въпреки засиленото кредитиране. Изведени емпирично са различията с тенденциите в азиатските икономики – Индия, Япония, Китай, Корея, Хонг Конг, което дава важни отговори по отношение на слабости на построяването на взаимодействието между финансовия, реалния сектор, потреблението. Потърсени са философски аспекти на спецификите на икономическата организация в отделните национални стопанства. Застъпени са някои тези на т.нар. ляво кейнсианство, което не е отразено в литературния обзор на школите на икономическата мисъл, за постигането на по-високо потребление и

от там на икономически растеж чрез увеличаване на доходите на широките части от населението.

Ценни са обобщените от дисертанта идеи за връзката между микроикономически и макроикономически величини, макар да се допускат непрецизни формулировки като тази, че „макроикономическите ефекти влияят правопрпорционално върху микроикономическите агени“ (?) (с.162).

Разгледан е проблемът за връзката между неравенството и икономическите резултати и безработицата. Изследвано е отражението на кризата върху динамиката на неравенството в отделни избрани стопанства .

Описани са причините за възникването на дългова криза в няколко европейски икономики. Изследвано чрез приложение на иконометрични похвати е въздействието на широко балансиран симетрично реагиращ бюджет. В заключение са формулирани препоръки към стопанската политика на основаната на направените емпирични резултати.

III. Оценка на автореферата и публикациите по дисертацията

Във връзка с процедурата по публична защита докторантът е представил автореферат (в обем 27 стр. компютърно набран текст) и четири научни публикации, едната от които в съавторство. В публикациите се анализират проблемите, разработвани в дисертационния труд.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд

Основните приноси в дисертационния труд на кандидата за ОНС “доктор” – Цветомир Цветков са свързани с подробната систематизация на концепциите относно стопанските кризи в съществуващите икономически теории, както и в построяването на авторски модел за емпирично изследване на взаимовръзките между избрани макроикономически показатели и провеждане на иконометричен анализ за проверка на основни тези на поддръжниците на различни представи за същността на стопанската политика, особено в условия на икономическа кризи.

Посочените научно-приложни приноси на докторанта са лично дело и обогатяват съществуващото научно познание в областта на в България, както и разкриват перспективи за повишаване на ефективността на стопанската политика в периоди на икономически спад.

VI. Критични бележки и препоръки

В дисертационния труд са допуснати и някои слабости, които ми дават основание да направя следните критични бележки:

1. Прави впечатление, че от докторанта се заемат смели позиции, понякога обаче като че ли се правят предубедени изводи и се обръща малко внимание на недостатъците на защитаваните принципи на водене на стопанска политика, много от които бяха демонстрирани на практика в родното стопанство през десетилетията преди пазарните промени, а и в периода след това.

2. Значителна част от авторовите формулировки изискват по-внимателно излагане и задължително прецизиране във вида, в който са оставени във варианта на дисертацията, представен за рецензиране.

3. Наблюдава се известна небрежност при предаване на идеите на големи икономисти относно кризите на капиталистическата система, възприета е твърде голяма

степен на обобщение и е използвана идеологическата трактовка на български икономисти от периода преди 1989 г.

4. На множество автори се приписват идентични идеи, включително се пренасят по-нови концепции в предаването на идеите на по-стари автори (влияние на теорията на Кейнс върху теорията на Валрас? – с. 33 от дисертацията).

5. Допуснато е известно повторение в предаването на тези на водещи школи в икономическата мисъл в първа, втора и четвърта глава, което може да се избегне, за да се оптимизира обемът на дисертацията.

6. Твърде свободно отделни теории за определяни като „поведенчески“ или „бихейвиористични“. Би следвало навсякъде да се уточни вложения в понятието смисъл.

7. По-убедителна обосновка изисква изборът на страните, включени в иконометричните проверки, тъй като разширяването на кръга със страни с различни икономически характеристики може да повлияе в една или друга посока резултатите от иконометричния анализ.

8. Тестват се иконометрично базови положения на кейнсианската икономическа теория, върху които има множество емпирични изследвания в западната литература през последните десетилетия, от които обаче в работата са цитирани малко.

9. Допълнителна обосновка изисква допускането: „Потреблението на домакинствата изразява частните инвестиции“? (с.119)

10. Налага се изясняване на твърдението: “Но повечето развити държави като САЩ са с отрицателно търговско салдо, което означава, че частният сектор не реализира доходи, които да му позволят да покрива задълженията си“ (с.201).

11. Докторантът би могъл да помисли върху следните въпроси:

- Каква е теоретичната връзка между тенденцията на печалбите към намаляване, обоснована с помощта на трудовата теория за разменната стойност / промяната в органическия състав на капитала с намалението на печалбите в следствие на превишение на предлаганото над търсеното количество продукция?

- Как в неговото виждане се опосредства зависимостта между промените в масата на парите в обращение с промените в съвкупното търсене?

Посочените критични бележки не влияят върху общата положителна оценка за представената научна продукция и отричат стойността на положения от докторанта труд.

VII. Заключение

Отчитайки баланса между приносите на докторанта и направените препоръки, давам **положителна оценка** на представения за публична защита дисертационен труд на тема “ Причини, последици и поуки от голямата депресия” с автор Цветомир Стоянов Цветков. Той отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и вътрешните правила на Югозападния университет „Неофит Рилски“, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Цветомир Цветков образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

24.02.2016 г.

Член на журито:
доц. д-р Теодор Седларски